

ПРЕДГОВОР

Европейският парламент (ЕП) е ключова институция на Европейския съюз (ЕС). ЕС от своя страна е политическо и икономическо партньорство, което представлява уникална в световен мащаб форма на сътрудничество между своите 28 държави-членки.

Съюзът е в най-новия етап от процеса на своята дългогодишна интеграция, започнала през 1950 г. с цел насърчаване на мира и икономическия просперитет в Европа. Европейският съюз е построен на базата на поредица от обвързващи договори, в които неговите членове са поели ангажимент да хармонизират законодателството си и да приемат общи политики в областта на широка гама от въпроси. С две думи, държавите-членки на ЕС работят заедно чрез общи институции, които определят обща политика в различни области, с цел постигане на колективните си цели и интереси.

Като единствената институция на ЕС, която се избира пряко, Европейският парламент представлява гражданите на ЕС. В началото на интеграцията функциите му са ограничени до консултативна асамблея, но с течение на времето Парламентът съсредоточава все по-голяма власт и правомощия. Последните договори на ЕС значително засилват ролята и отговорностите му, в опит за подобряване на демократичната отчетност на Съюза в процеса на вземане на решения.

Най-новият договор на ЕС – Договорът от Лисабон, който влезе в сила на 1 декември 2009 г., увеличава значително относителната сила на ЕП в рамките на ЕС. Договорът съдържа широк спектър от вътрешни реформи, насочени към подобряване на ефективността на институциите на ЕС, засилване на демократичната прозрачност в рамките на Съюза, както и за подобряване на неговата позиция и идентичност на световната сцена. Лисабонският договор също така засилва ролята на ЕП в законодателните и бюджетните процеси на ЕС, дава му право да одобри или отхвърли международните споразумения и укрепва ролята му във вземането на решения по въпроси, свързани с търговията на Съюза. Затова Европейският парламент се възприема като един от най-големите „победители” в този последен етап от институционалната реформа на ЕС.

Парламентът работи в тясно сътрудничество с други две основни институции на ЕС – Европейската комисия и Съвета на Европейския съюз (познат и като Съвет на министрите). Въпреки нарастващата си сила и влияние, ЕП не може да се определи за законодателен орган в традиционния смисъл, защото не може да инициира законодателство – право на Комисията, която функционира и като изпълнителен орган на ЕС. Въпреки това, ЕП си поделя правото да приема по-голямата част от законодателството на ЕС съвместно със Съвета, съставен от министрите на държавите-членки.

И все пак, ЕП има ограничена власт да предложи законодателна инициатива, като може да поиска от Комисията да направи законодателно предложение, макар че Комисията не е задължена да се съобрази с искането на Парламента.

Фактите показват, че ЕП смело се възползва от предоставените му с Лисабонския договор големи правомощия. Пример са годишните бюджетни преговори между него и Съвета през последните години, както и все по-голямото включване на членове на ЕП в различните етапи на подготовка и преговори в законодателния процес.

В допълнение на това, влиянието на ЕП нараства дори в консултативни области, като например общата външна политика на ЕС, където процедурата по съвместно вземане на решения не се прилага и решенията зависят до голяма степен от държавите-членки. ЕП се превръща във форум за дебат по международни въпроси, а споразумението между него и другите институции на ЕС относно създаването на Европейската служба за външна дейност има потенциал да увеличи значително гласа на ЕП в областта на външната политика.

Въпреки това, независимо от нарастващите си правомощия и влияние в институционалната система на ЕС, Европейският парламент все още е изправен пред редица предизвикателства, свързани с общественото възприятие и нагласи. Не липсват и мнения, че на ЕП, въпреки че е пряко избран орган, му липсва легитимността, която притежават националните парламенти на държавите-членки. Евроскептиците пък твърдят, че законодателният процес на Съюза е прекалено сложен и често се фокусира върху много технически въпроси, което води до липса на обществено разбиране за ролята на тази институция. А ограничената информираност на общественото за дейността му е една от причините за намаляващата избирателна активност на изборите за Европейски парламент през годините. Проблем

се оказва и фактът, че кандидатите за членове на Европейския парламент често основават предизборните си кампании по-скоро на национални, вместо на европейски въпроси, като в крайна сметка изборите за ЕП се явяват за избирателите по-скоро като национални средносрочни избори – индикация на представянето на националното правителство към момента, а не като вот по европейската тема и бъдеще.

Тези и други въпроси, свързани с функционирането на ЕП, са обект на разглеждане в настоящата книга.

Първа глава представя кратка история на прехода от Парламентарна асамблея към съвременния Европейски парламент, както и еволюцията в правомощията му от създаването му до Договора от Лисабон.

Втора глава разглежда настоящата структура на ЕП и отделните действащи лица в нея, както и механизмите за взаимодействие между тях.

Трета глава е посветена на изборите за ЕП от първите преки такива през 1979 г. до тези през 2014 г. В нея са представени както статистически данни за европейските избори през годините, така и анализ на обстоятелствата, по силата на Лисабонския договор, поради които настоящите избори се смятат за по-различни от всички останали.

Четвърта глава представя ролята на Европейския парламент в процеса на вземане на решения в ЕС. Ключовото място, което Парламентът заема в институционалната система на Съюза, е своеобразно доказателство за значителния принос, който той има за цялостното и демократично развитие на ЕС.

Петта глава представлява преглед на противоречивия въпрос за демократичната легитимност на ЕС. Представени са различни възгледи на експерти и критици в областта на европейската интеграция и право, които поддържат или оборват тезата, че в Съюза е налице демократичен дефицит. Накрая този проблем е анализиран в контекста на функциите на Европейския парламент, като е определена и ролята на тази институция за неговото преодоляване.